

ТЕМА 2. СУЧАСНІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК БАЗИС ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНИХ СТРАТЕГІЙ. ПОЗИЦІОНУВАННЯ КРАЇН У ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1. Сутність та поняття глобалізації, її основні прояви. Глобалізація світової економіки.
2. Глобалізація та регіональна інтеграція.
3. Сучасна геоекономічна конфігурація світового господарства, геополітичні центри впливу. Проблема домінування та інтеграції.
4. Прогресивні та негативні наслідки глобалізації.
5. Ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку. Індекси глобалізації (системи кількісного і якісного вимірювання ступеня глобалізації).
6. Вплив глобалізації економічних процесів на дієздатність економічних стратегій
7. Основні тренди «нового» світового порядку
8. Криза глобального лідерства, критика: дилема одно- та біполярності .

Глобалізація – це:

- процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу;
- форма інтернаціоналізації, коли вона набуває рис транснаціоналізації.

“Глобалізація - це феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються ТНК”.

(Т. Левіт, 1983 р)

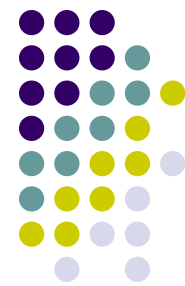

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:

- поглиблення міжнародного поділу;
- посилення взаємозв'язку всіх дій країн;
- універсалізація міжнародних економічних відносин;
- розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, капіталів, трудових ресурсів;
- посилення впливу транснаціональних корпорацій
- підвищення глобальної регулюючої ролі міжнародних економічних і фінансових організацій;
- створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем;
- територіальне поширення інтернаціоналізаційних процесів;
- формування все більш економічно могутніх господарських структур (об'єднань країн, виробничо-ринкових об'єднань, промислово-фінансових груп і банківських систем)
- фінансова глобалізація .

Форми прояву глобалізації

- утворення світового ринку товарів і послуг, фінансів;
- становлення глобального інформаційного простору;
- перетворення знання в основний елемент суспільного багатства;
- вихід бізнесу за національні кордони через формування ТНК;
- впровадження і домінування в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей тощо.

ПРИЧИНИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:

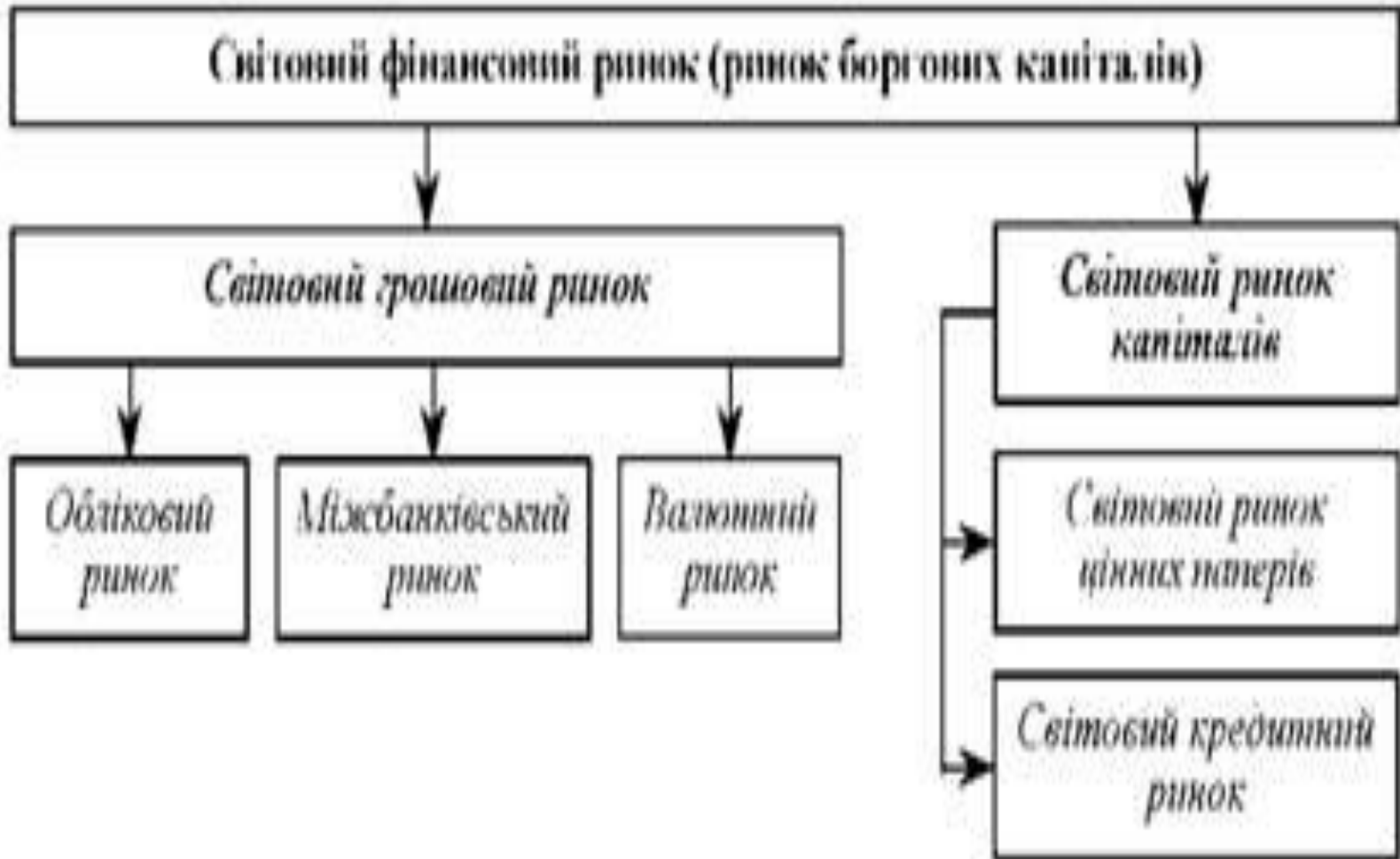
- **науково-технічна революція;**
- **утворення і швидкий розвиток наднаціональних структур у світовій економіці;**
- **загострення глобальних проблем.**

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- **Фінансова глобалізація (ФГ)** – є частиною глобалізації економіки
- Це процес формування та функціонування світових фінансової, валютної і кредитної систем, що супроводжується високою мобільністю капіталів на відповідних світових ринках
- **(Визначення МВФ)**– це ступінь взаємозв'язку країн через взаємне трансграничне володіння фінансовими активами.

Функціональна структура світового фінансового ринку

ФОРМИ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- вибухоподібне зростання в останні роки світового фінансового ринку
- суттєва лібералізація валютних ринків, валютного регулювання
- формування світової фінансової мережі
- поглиблення інтернаціоналізації у фінансовій сфері,
- зміцнення зв'язків між основними фінансовими центрами світу

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

- **поглиблення міжнародної фінансової інтеграції**
- **формування системи міжнародних фінансових інститутів**
- **швидкий розвиток фінансових інновацій .**

СУЧАСНІ ГЛОБАЛЬНІ МЕГАТРЕНДИ

П'ять мегатрендів економічного розвитку (*В. Базилевич*)

- 1) глобалізація;
- 2) фінансіалізація;
- 3) інформатизація;
- 4) інтелектуалізація;
- 5) соціалізація.

СУЧАСНІ ГЛОБАЛЬНІ МЕГАТРЕНДИ

Мегатренди 2020 (*Девід Грегс*):

- 1) недостатній рівень консолідації на Заході, що має тенденцію до зниження;
- 2) поява нових світових центрів впливу;
- 3) збільшення чисельності населення, яке вже є дійсним викликом сьогоденню;
- 4) брак ресурсів в умовах збільшення їхнього використання, що вимагає активних дій;
- 5) діджиталізація, яка все прискорює і з'єднує у світі.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ

- **Глобалізація** – це процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу
- **Регіональна інтеграція** полягає в тісному, органічному сплетінні національних економік країн, що компактно розташовані в певному просторі (регіоні).

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА РЕГІОНАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ

- **З одного боку**, це дві суперечливі, різнонаправлені за характером дії та практичними наслідками тенденції.
- **З іншого** - консолідація глобального ринку посилюється діяльністю потужних регіональних коаліцій країн, які, маючи, перш за все, спільні економічні інтереси, об'єднують свої зусилля з метою забезпечення найбільш сприятливих умов для реалізації міжнародного співробітництва в регіональному масштабі.

П'ять стадій або рівнів регіональної інтеграції :

- зона преференційної торгівлі;
- зона вільної торгівлі;
- МИТНИЙ СОЮЗ;
- СПІЛЬНИЙ РИНОК;
- ЕКОНОМІЧНИЙ І ВАЛЮТНИЙ СОЮЗ.

Основні форми та етапи економічної інтеграції

		1950	1957	1968	1987	1993	1999
Торгівельна зона	Зона преференційної торгівлі	*						
	Зона вільної торгівлі		*					
	Митний союз			*				
Виробнича зона	Спільний ринок				*			
	Економічний союз					*		
	Економічний і валютний союз						*	
	Політичний союз							*

Етапи та характеристики форм економічної інтеграції ЄС

Форма економічної інтеграції	Скасування тарифів і квот між учасниками	Єдина торговельна політика щодо третіх країн	Скасування обмежень на рух факторів виробництва	Гармонізація економічної політики та інституцій	Єдина валюта, єдина валютна політика
Зона вільної торгівлі (режим вільної торгівлі формувався в період з 1959р. до 1968р.)	+	-	-	-	-
Митний союз (формувався з 1958р. до 1968р.)	+	+	-	-	-
Спільний ринок (формувався з 1958р. до кінця 1969р.)	+	+	+	-	-
Єдиний внутрішній ринок (формувався з середини 1980-х років до 1 січня 1993р.)	+	+	+	+	-
Економічний та валютний союз (у відповідності до цілей і механізмів Мaaстрихтського та Амстердамського договорів в основному має бути створений у 2002р.)	+	+	+	+	+

Об'єктивні вектори розвитку людства – інтеграція та диференціація.

- **Інтеграція** на сучасному етапі розвитку виступає головним чином, як глобалізація.
- **Диференціація** проявляється:
 - в утворенні нових національних держав,
 - триваючому розпаді багатокomпонентних держав,
 - світовому антиглобалістському русі

ПРОГРЕСИВНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- полегшує господарську взаємодію між суб'єктами різних країн
- поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних з ними переваг (скорочення часу і витрат на трансакції, поліпшення умов праці та життя);
- перехід на ресурсозаощаджуючі технології;
- сприяє прискоренню і збільшенню масштабів обміну передовими досягненнями людства в економічній, науково-технічній та інтелектуальній сферах
- посилення уваги до важливих проблем людства та інші.

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- **диспаритетність у відносинах між країнами центру і периферії,**
- **нераціональна структури господарства країни-аутсайдера**
- **її політична та економічна залежність**
- **зростанням нерівномірності економічного та соціального розвитку** через перманентність криз різної етимології , які мають зовнішнє походження;
- **відтік кваліфікованих кадрів;**
- **збідніння економіки внаслідок нееквівалентного обміну**
- **вивезення із слаборозвинутих країн прибутків (надприбутків) ТНК;**
- **боргова кабала** (в результаті інтенсивних зовнішніх запозичень,);
- **обмеження** можливостей держави щодо **проведення автономної соціально- економічної політики.**
- **формуванням в рамках провідних західних держав замкненої господарської системи.**

Показники, що визначають ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку

- **експортна квота** (співвідношення обсягу експорту до ВВП);
- **імпортна квота** (співвідношення обсягу імпорту до ВВП);
- **зовнішньоторговельна квота** (співвідношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП);
- **індекс концентрації експорту** (співвідношення обсягу експорту даного виду продукції до сукупного обсягу виробництва цієї продукції);
- **індекс імпортової залежності** (співвідношення обсягу імпорту даного виду продукції до сукупного обсягу споживання цієї продукції);
- **прямі іноземні інвестиції (ПІІ)**, які спрямовуються в економіку країни і з країни, та портфельні інвестиції;
- **потік платежів роялті в країну та з країни**, що пов'язані з переданням технології.

Розрахунок рівня інтегрованості України та країн світу у 2015 р.

Країна	Залежність від зовнішніх факторів для економічного зростання країни (%)		
	За експортом	За імпортом	За ЗТО
Іспанія	33,39	31,00	64,40
Білорусія	61,50	61,12	122,61
Туреччина	27,63	30,96	58,59
Грузія	44,64	65,18	109,82
Велика Британія	27,64	29,55	57,19
США	12,40	15,42	27,82
Росія	30,34	21,71	52,04
Україна	49,79	51,55	101,34

ІНДЕКСИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- **Перша система оцінювання :**
швейцарський Інститут дослідження бізнесу (KOF Konjunkturforschungsstel der ETH Zurich).
- **Друга система оцінювання :**
Міжнародна організація Carnegie Endowment for International Peace (CEIP) (Фонд Карнегі за міжнародний мир).

Економічна глобалізація в індексі КОФ

- активність транскордонної торгівлі,
- Обсяги інвестицій і потоків доходів відносно валового внутрішнього продукту (ВВП)
- характеризує вплив торгівлі та руху капіталу на економіку країни.

Соціальна глобалізація в індексі КОФ

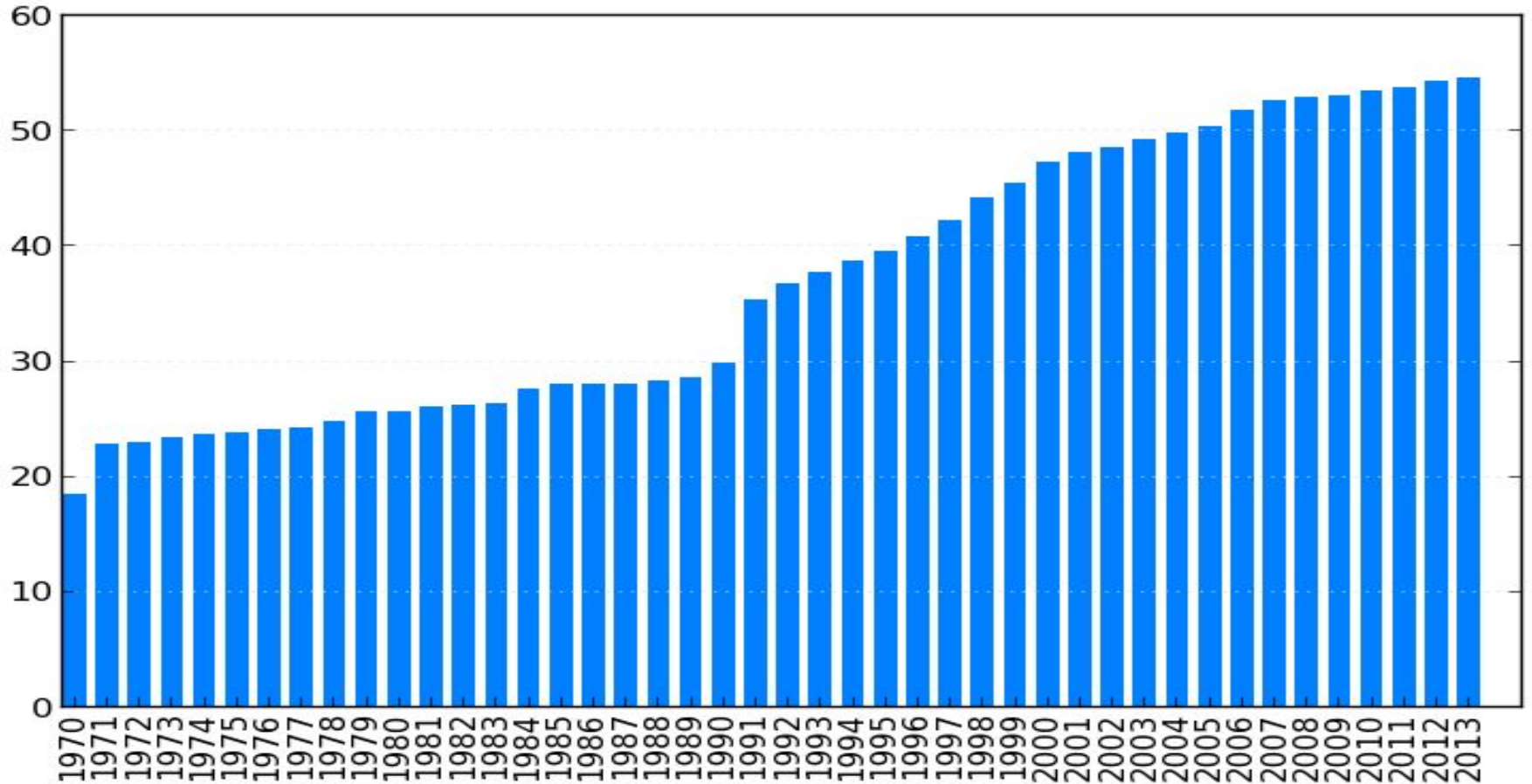
- 1). Транскордонні особисті контакти у вигляді телефонних дзвінків і листів; туристичні потоки і кількість іноземного населення країни.
- 2). Транскордонні потоки інформації, які обчислюються доступом до мережі Інтернет, ТВ і зарубіжної преси.
- 3). Культурна близькість до глобальних Mainstream (основних напрямів) на основі кількості Макдональдс і магазинів Ікеа, а також експорту та імпорту книг

Політична глобалізація в індексі КОФ

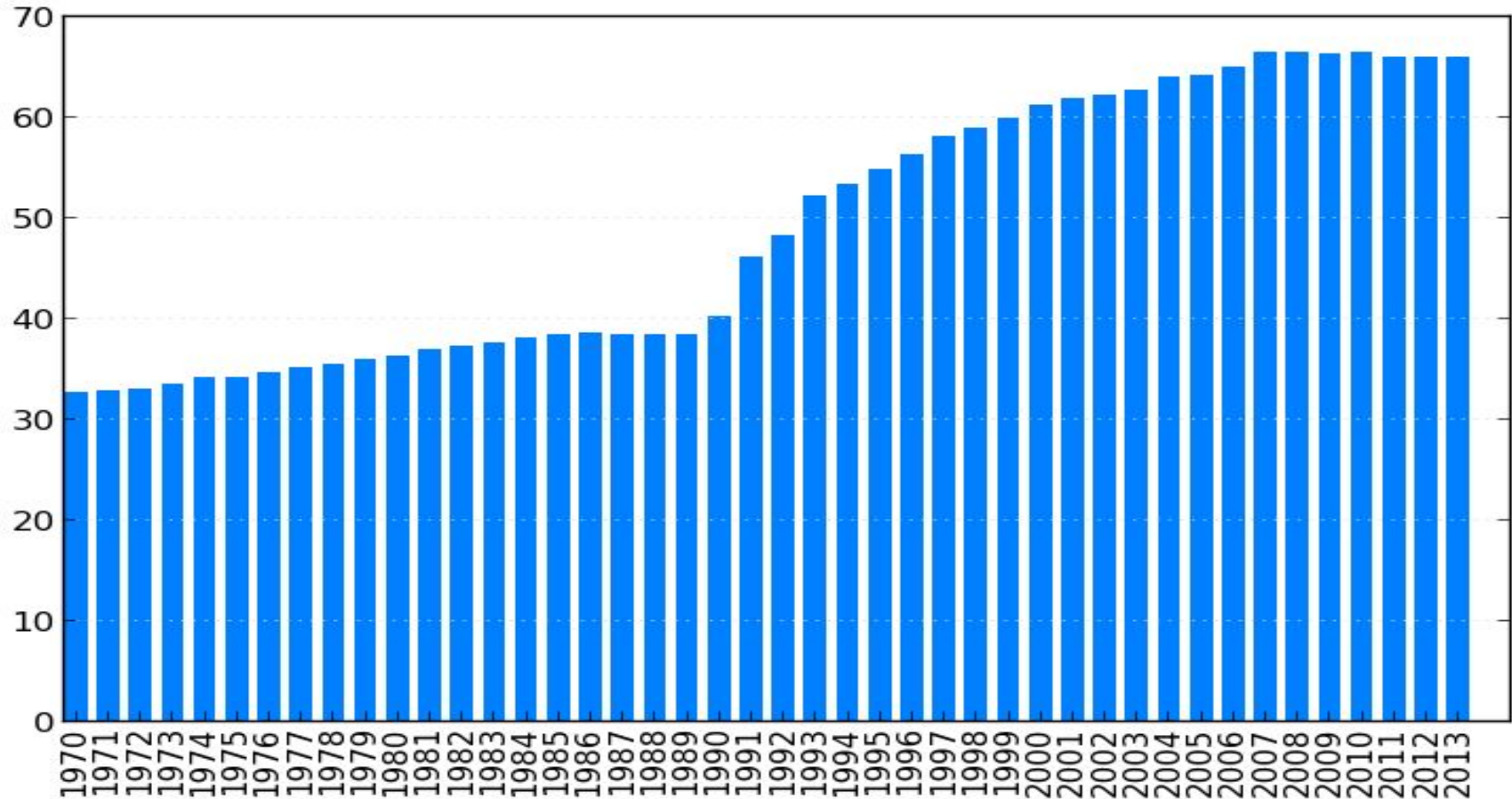
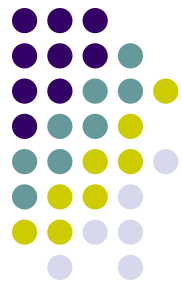

- 1). присутність в країні іноземних посольств;
- 2). кількість міжнародних організацій, які належить країні;
- 3). число миротворчих місій ООН, в якому взяла участь країна;
- 4). кількість двосторонніх і багатосторонніх угод.

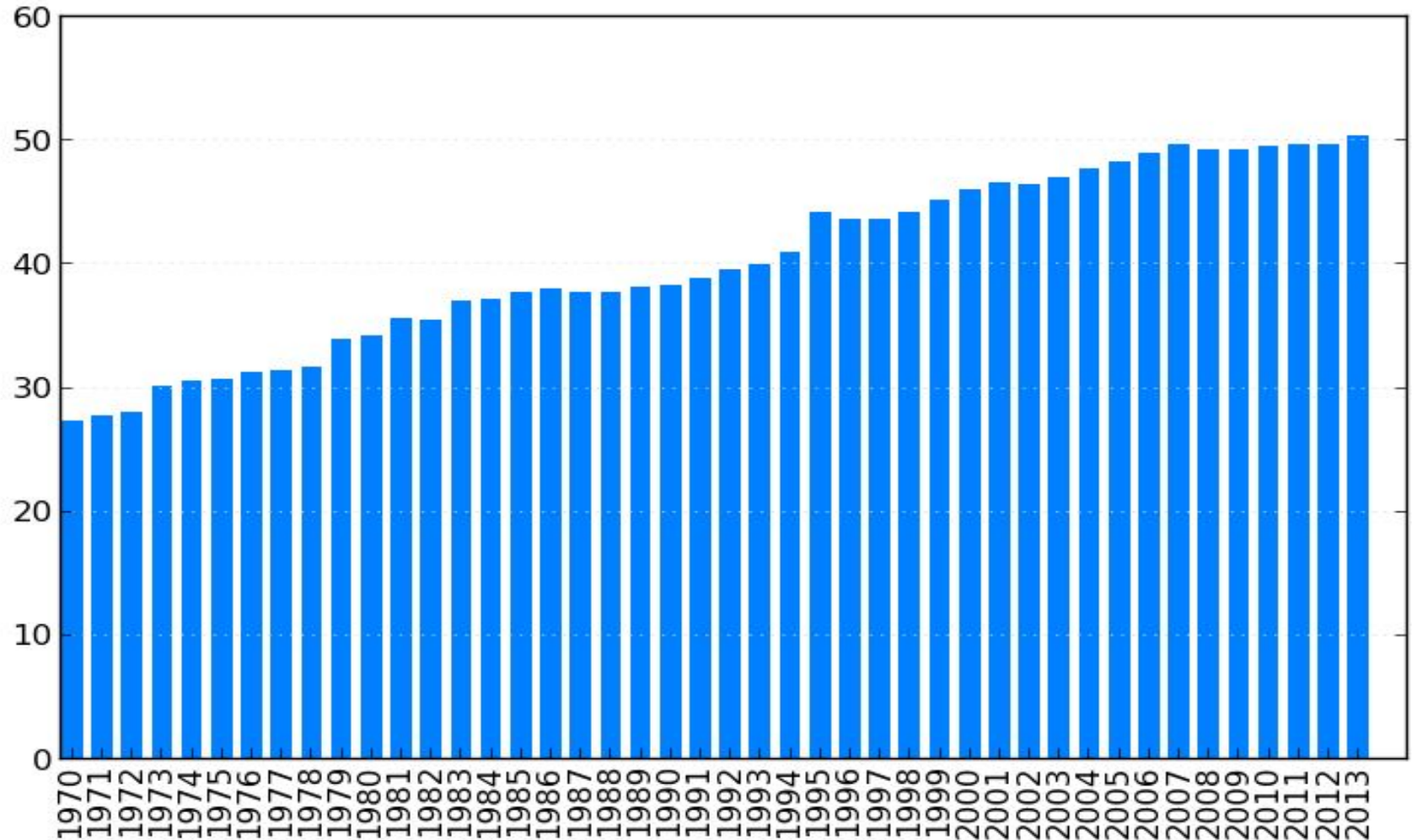
Динаміка Індексу глобалізації країн Азії

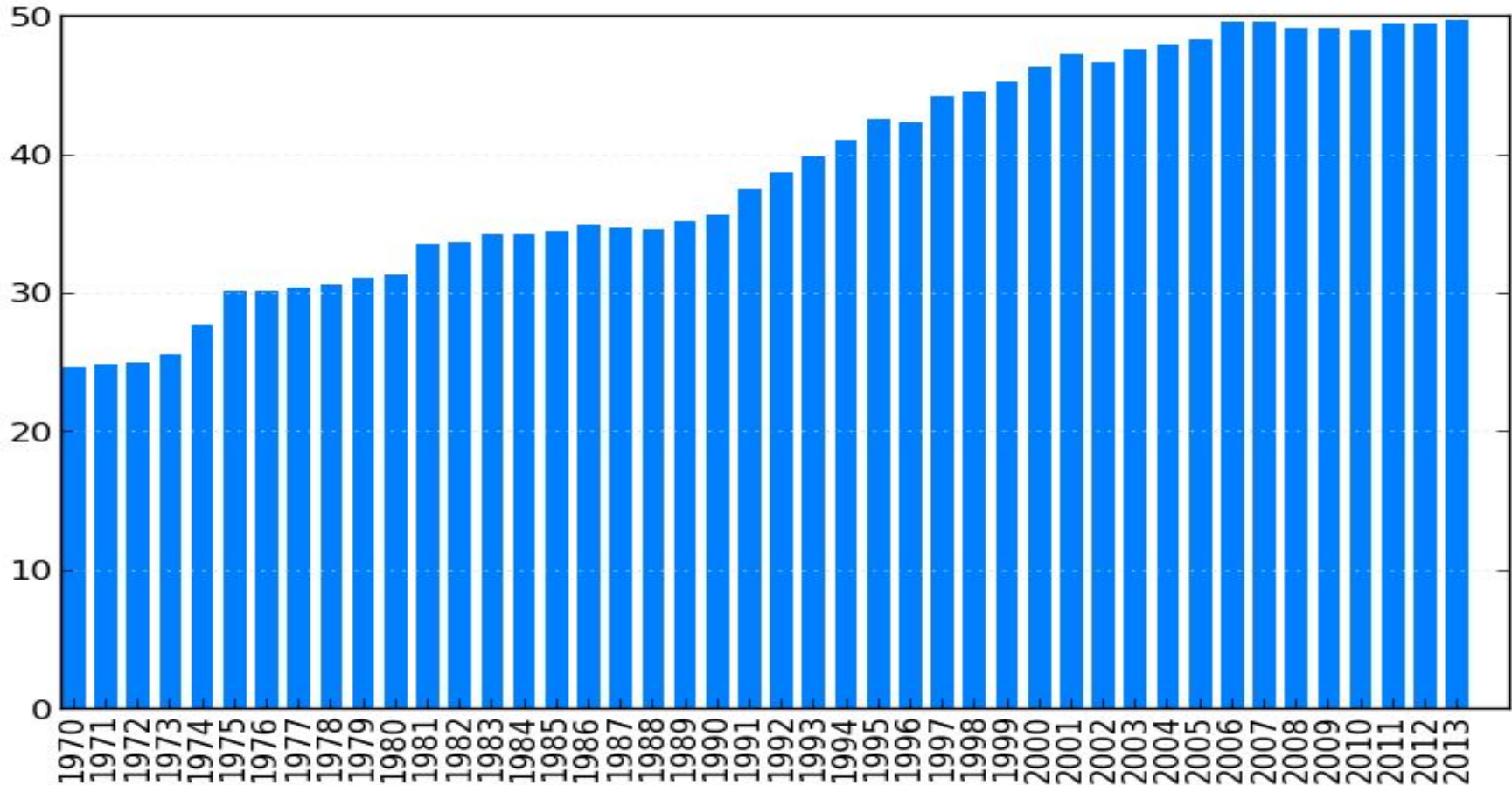
Динаміка Індексу глобалізації країн Європи

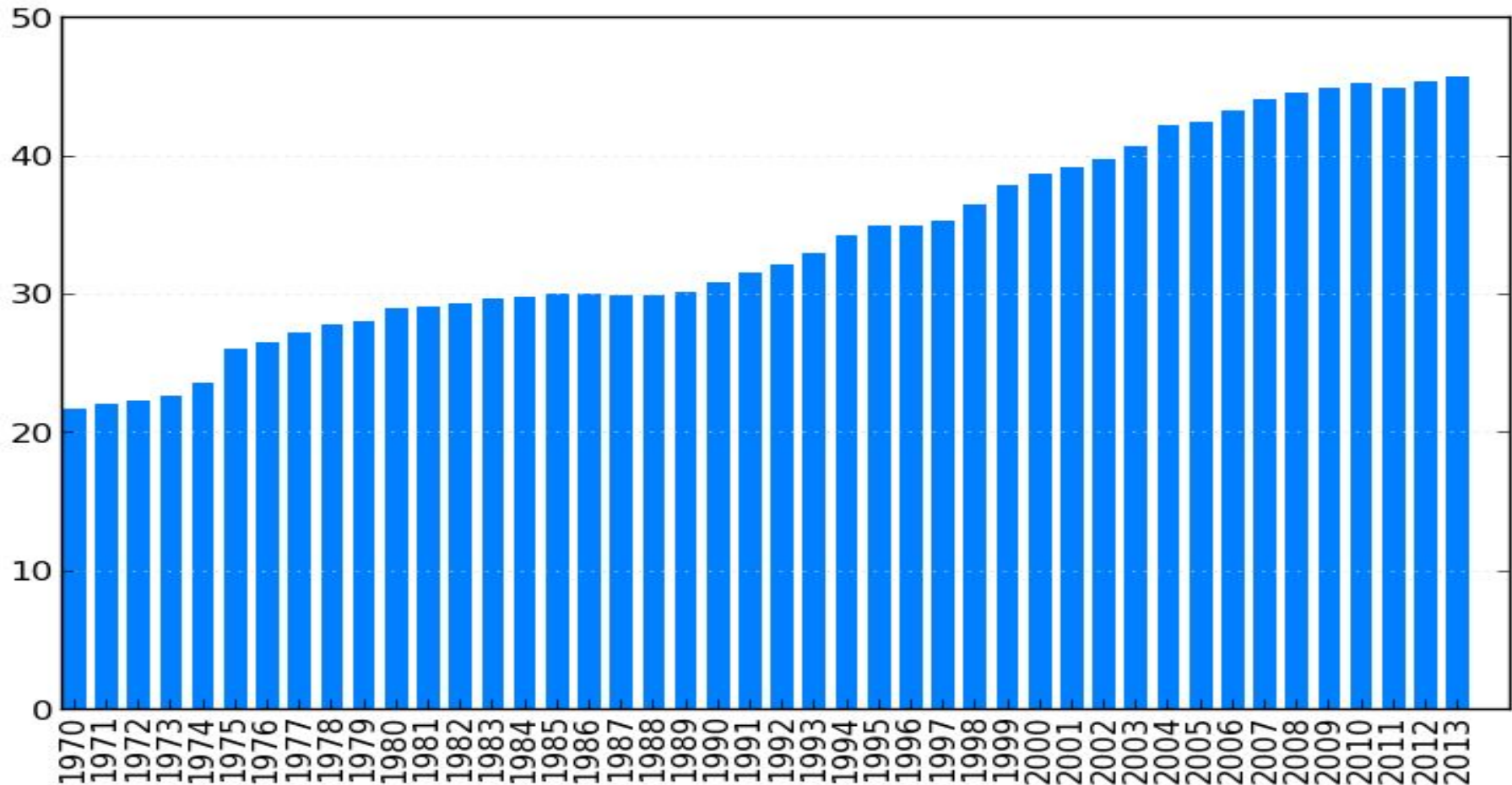
Динаміка Індексу глобалізації країн Північної Америки

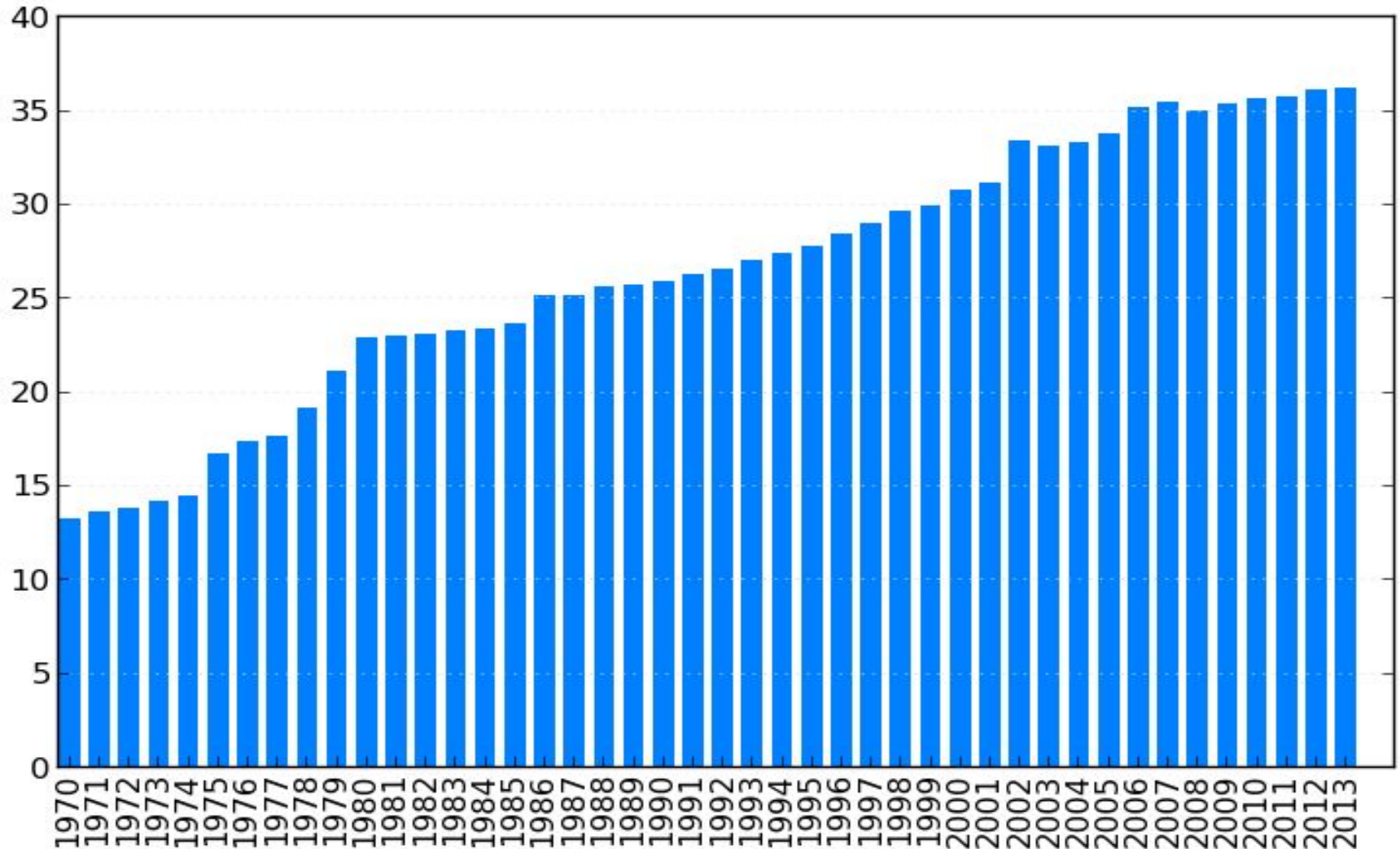
Динаміка Індексу глобалізації країн Південної Америки

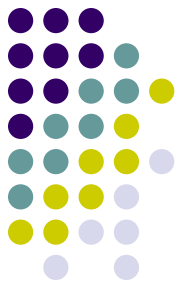

Динаміка Індексу глобалізації країн Африки

Динаміка Індексу глобалізації країн Океанії

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДІЄЗДАТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СТРАТЕГІЙ

1.

Автор	Концепція впливу глобалізації на нац.. стратегії
І. Валлерстайн	держава перестає бути «основним центром прийняття рішень»
З. Бжезінський	глобалізація «стимулює суперечливі процеси, що призводять до ерозії традиційних державних суверенітетів», «загрожує втратою національного контролю над основними економічними і соціальними цінностями».
К. Омае	держави не лише втрачають здатність контролювати обмінний курс та захищати свої валюти, але й не здійснюють реальну економічну діяльність, не будучи головними дієвими особами в світовій економіці
А. Гальчінський	зникнення держави індустріального суспільства і народження держави постіндустріалізму ¹ . Відтак загально визнаним можна вважати те, що глобалізація спричиняє формування єдиного середовища здійснення виробничо-господарських, фінансових та управлінських операцій, яке керується умовами кон'юнктури глобального рівня. Це певною мірою розмиває рамки національних суспільних систем та може суттєво порушувати принцип їхньої органічності.